

Societat

Medi ambient i salut

Les maduixes són l'aliment que més residus de plaguicides acumula, concretament 37, segons les últimes dades de les mostres analitzades

Envoltats de plaguicides

Un 34% de les mostres d'aliments tenen alguns d'aquests residus

ANTONIO CERRILLO
Barcelona

Milers de tones de plaguicides (o sigui, insecticides, herbicides i fungicides...) es fan servir cada any per fumigar els camps de cultiu espanyols i combatre diferents plagues que ataquen els cultius. Tot i això, els experts alerten sobre l'ús excessiu d'aquests productes (que també s'utilitzen en espais públics, jardins, vorals i d'altres), ja que així els agricultors, les seves famílies i la població en general queden exposats a substàncies tòxiques que contaminen els sòls, les aigües, l'aire, la fauna silvestre i, en última instància, arriben al consumidor. Espanya va ser líder en la venda de plaguicides a Europa el 2019.

Un 44,4% dels vegetals, fruites i verdures a Espanya contenen residus de plaguicides (insecticides, herbicides, fungicides...), segons les anàlisis de 2.314 mostres d'aquests aliments preses l'any 2019. Són dades de l'Agència Espanyola de Seguretat Alimentària i Nutrició (Aesan), encarregada d'analitzar les mostres d'aliments.

En el conjunt d'aliments (per tant, comptant no només fruites i verdures), un 34% de les mostres (781 de 2.314) tenien algun residu de plaguicide. És una xifra que no ha variat darrerament. No s'ha reduït la presència d'aquestes substàncies en aliments els últims anys. I s'han trobat plaguicides en un 17,1% d'aliments infantils.

La cara positiva d'aquestes dades és que malgrat tot un 98,8% de les mostres d'aliments compleixen la normativa; és a dir, només un 1,17% de les que han estat analitza-

des superen el límit màxim de residus permès a la directiva europea.

Tanmateix (al marge del que indica la legalitat), preocupa que als aliments que consumim s'hi hagin detectat 107 plaguicides diferents, mentre que en vegetals, fruites i

Menys d'un 2% dels aliments superen el límit de residus permès, però preocupa l'efecte acumulat

llegums es trobessin un total de 103 plaguicides.

A les maduixes s'hi han detectat 37 tipus de plaguicides; a les pomes, 35; als enciams, 34; als tomàquets, 32, i a les mandarines i raïm de taula 23, per citar-ne al-

guns exemples. La preocupació més gran neix del fet que aquests pesticides es queden als aliments i arriben als consumidors quan els ingereixen. L'impacte més temut és el dels disruptors endocrins, contaminants hormonals capaços d'alterar el sistema hormonal.

"Un 59% dels plaguicides que es troben a la fruita són disruptors endocrins (segons les llistes de la Comissió Europea o PAN Europe)", recalca l'informe *Guia d'aliments disruptors*, d'Ecologistes en Acció. És l'alerta que llança aquesta organització davant aquestes substàncies químiques, capaces d'interferir en l'acció natural de les hormones, cosa que pot alterar l'equilibri i la fisiologia d'un individu des del desenvolupament fetal. Aquests contaminants hormonals estan associats amb malalties relacionades amb el sistema reproductor masculí i femení, tumors en òr-

gans hormonals, malalties metabòliques o trastorns del sistema neuroimmunitària, entre d'altres.

"Els límits màxims de residus fets servir per l'Aesan no ens protegeixen davant aquesta mena de plaguicides; davant d'aquests l'única solució és prohibir-ne l'ús", subratlla Luis Angel (Koldo) Hernández, coautor de l'esmentat estudi en col·laboració amb altres experts. "Amb els aliments que ens mengem ens empassem múltiples plaguicides. I no oblidem que han estat creats de manera sintètica per atemptar contra la vida d'una manera o una altra", afegeix Hernández.

A més a més, l'efecte combinat de diferents substàncies del cóctel posa la població davant un perill desconegut no degudament avaluat, afegeix. Pot ser que els nivells estiguin per sota del límit legal de residus permès, però això no vol

LES DADES

Líder en vendes

Espanya va vendre el 2019 un total de 74.000 tones de plaguicides, una xifra que ens situa davant de França, Itàlia i Alemanya, segons l'Eurostat.

Restes de plaguicides en aliments

El percentatge d'aliments que presentaven restes de pesticides a Espanya era d'un 28% el 2017 i d'un 34% el 2018, mentre que aquesta mateixa xifra s'ha mantingut l'últim any analitzat (2019).

Límit legal

El límit de residus de pesticides es va superar el 2019 en un 1,27% de les mostres de fruites i verdures i en un 1,34% en les mostres de carn i greixos.

dir que, actuant conjuntament, la suma d'aquestes substàncies no estigui provocant un efecte en la nostra salut, explica per la seva banda la doctora Carme Valls-Llobet. Les maduixes són l'aliment que més residus de plaguicides acumula, concretament 37, dels quals 25 són disruptors endocrins. S'han trobat residus de fins a nou plaguicides diferents en una poma i de vuit plaguicides en una mostra d'una pera.

Mentrestant, el Ministeri d'Agricultura està concedint de manera rutinària i sistemàtica, amb "màxima discrecionalitat", permisos per a un elevat nombre de plaguicides no autoritzats per la legislació europea. Ho assenyala en una resolució recent el Defen-

El Defensor del Poble creu que es fa un ús abusiu de permisos excepcionals per fer servir productes prohibits

sor del Poble, per qui "hi ha una irregularitat" reiterada perquè es repeteixen durant anys "les autoritzacions excepcionals de productes fitosanitaris prohibits o no autoritzats". Francisco Fernández Marugán, el Defensor del Poble, assenyala a la seva resolució que "no hi ha una situació d'emergència o de risc imprevisible que justifiqui les autoritzacions" excepcionals concedides, per la qual cosa demana "un control més gran respecte a l'ús dels productes autoritzats excepcionalment".

Del total de 107 plaguicides trobats el 2019, 33 eren substàncies no autoritzades (un 31%), i d'aquestes, tretze van ser identificades com a disruptors endocrins. "Els plaguicides només es poden aplicar com a últim recurs i únicament si s'han utilitzat totes les mesures preventives i pràctiques no químiques", assenyala Koldo Hernández.

Per justificar els permisos concedits a aquests plaguicides, les administracions han invocat el caràcter excepcional de les autoritzacions, una circumstància prevista al reglament de fitosanitaris, però el Defensor del Poble interpreta que s'ha fet un ús indegut, injustificat i abusiu d'aquesta prerrogativa, almenys en cinc casos denunciats i analitzats.

El Defensor del Poble responia així concretament a les queixes presentades arran de les autoritzacions excepcionals concedides per a cinc plaguicides prohibits o no autoritzats per la UE (clotianidina, diclorvos, extracte de camèlia, propanil, thidiazuron...), fets servir sobretot com a insecticides o herbicides contra plagues (mosques, paparres, polls, àcars...).

Ecologistes en Acció reclama al Govern espanyol que assumeixi com a objectiu reduir un 50% l'ús de pesticides abans del 2023, i es planteja començar pels plaguicides més tòxics.

CONSULTEU MÉS INFORMACIÓ AL NOSTRE CANAL www.lavanguardia.com/natural

"Cal limitar els insecticides en l'agricultura"

Carme Valls-Llobet, doctora endocrinòloga

A. CERRILLO/Barcelona

La doctora endocrinòloga Carme Valls-Llobet explica al seu llibre *Dones i homes en un món de nous riscos* els impactes en la salut d'insecticides i altres plaguicides.

Quins són aquests efectes?
Hi ha uns efectes directes sobre la salut reproductiva. Per exemple, sobre l'esterilitat masculina i femenina, sobre la possibilitat que la dona quedi embarassada. El segon problema es detecta en el desenvolupament del fetus de nens i nenes. I, en tercer lloc, provoquen problemes relacionats amb la diabetis i l'obesitat.

Què destacaria en el cas de la dona?

En la salut reproductiva de la dona hi ha alteracions del cicle menstrual, perquè molts d'aquests productes imiten al cos l'efecte dels estrògens. S'afegeixen als estrògens propis els ambientals, i llavors hi comença a haver cicles més curts, menstruacions més abundants i dificultat en l'ovulació, i, per tant, esterilitat.

I en el de l'home?

En l'home han reduït el nombre d'espermatozoides, però no només pels insecticides; hi poden haver influït altres productes. Al cos hi trobem una miscel·lània de pesticides en sang a què s'afegeixen derivats d'altres productes, com ara bisfenols policlorats i d'altres derivats que també afecten la salut.

I en el del fetus?

Hi ha molts més avortaments entre les dones que treballen en l'agricultura, en hivernacles, i casos de placentes immadures o casos en què l'embaràs no avança igual i provoca avortaments.

I malformacions congènites?

Com el llavi leporí (partit), documentat a Iowa (EUA), on es feien fumigacions amb avioneeta. O disminució de la circumferència cerebral, cosa que suposa un desenvolupament neurològic inferior. I això s'ha vist amb insecticides com el clorpirifos. O casos de prematuritat i baix pes en el moment de néixer. I també hi ha casos de malformacions genitals en nens, de criptorquídia, que són testicles petits. S'atrofien.

Hi ha zones geogràfiques més exposades?

Depèn de l'ambient que tenien els pares i la seva exposició als pesticides. Els pesticides afecten des del moment de la gestació; és a dir, des que l'espermatozoide s'uneix a l'òvul fins al moment de la gestació. Els pediatres em diuen que veuen cada vegada més casos d'aquest tipus.

Però tot això deu depen-

de la joria dels productes, tant pesticides com dissolvents o bisfenols, es dissolen i s'acumulen en cèl·lules grasses, i això afecta més la dona perquè és la que ha de donar la vida i fabricar llet. Tenim un 15% més de greixos que l'home, encara que siguem primes. I una vegada que estan acumulats, quan s'aprimen, tornen a passar a la sang.

Però no tots els pesticides són disruptors endocrins, oi? Però m'agradaria que en presentessin algun que no ho sigui.

Quines recomanacions faria com a prevenció?

En l'agricultura s'ha de limitar la utilització repetida d'insecticides; no sempre disposem de la correcta traçabilitat del producte. La segona mesura és que cal fer un bon seguiment de la salut de les persones. Cal vigilar epidemiològicament totes aquestes alte-

Carme Valls fotografiada al seu domicili de Barcelona

IMPACTES

Hi ha efectes sobre la salut reproductiva: en l'esterilitat masculina i femenina

de les dosis que rebien les persones, oi? El percentatge de fruites i verdures que superen els límits legals d'aquests residus de plaguicides permetes és de menys d'un 2%...

Els límits no ens garanteixen la seguretat, perquè s'ha de tenir en compte en relació amb el cos que ho afronta, perquè no es considera la diversitat d'éssers humans que hi ha. La ma-

riacions i malformacions congènites; les estadístiques actualment són molt parcials. I també cal reforçar la vigilància de la salut a les zones agrícoles, així com intentar evitar els efectes negatius.

Què diria als consumidors?

Seria bo exigir la traçabilitat dels productes que mengem. Per descomptat, recomano els productes ecològics per a totes les dones que han tingut càncer de mama i per a les que en puguin tenir perquè la seva mare o tieta ja n'ha tingut i per a totes les que han estat exposades a fumigacions i les que tenen sensibilitat química múltiple.

Un producte tòxic per a les abelles de la mel

El Defensor del Poble ha demanat al Ministeri d'Agricultura que revocui l'autorització excepcional concedida aquest any per a l'ús de clotianidina, una substància utilitzada en el cultiu de la remolatxa com a insecticida neonicotinoide però tòxica per a les abelles de la mel. Després de l'aplicació, l'insecticida és absorbit per la planta i alliberat a través del pol·len i el nèctar, de manera que és tòxic per a les abelles per contacte o ingestió. La prohibició de l'ús de llavors tractades amb neonicotinoïdes a l'aire lliure va entrar en vigor el 2018; tot i això, el sector de la remolatxa va demanar un període d'adaptació. El Defensor del Poble va concloure que nòmics raons econòmiques expliquen la decisió administrativa de permetre'n l'ús.

LUBERT TEXIDÓ

ALEX GARCIA